

14. 1. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozsah přezkoumání výroku o náhradě škody poškozeného a zákaz překvapivých rozhodnutí

V případě, že poškozený v trestním řízení uplatní ve smyslu ust. § 43 trestního řádu svůj nárok na náhradu škody či jiné újmy, která mu trestným činem vznikla, resp. poškozený požaduje vydání bezdůvodného obohacení, je soud povinen v adhezním řízení tento řádně uplatněný nárok na náhradu škody, jiné újmy či vydání bezdůvodného obohacení projednat a rozhodnout o něm. V tomto článku se věnujeme nálezu Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 2003/24, v němž se vyjádřil k rozsahu možnosti přezkoumání výroku o náhradě škody a dále k tomu, zdali se zásada předvídatelnosti uplatní také v adhezním řízení.

Každá osoba, které trestným činem bylo ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda či nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil, může postupem dle ust. § 43 odst. 3 zákona trestního řádu požadovat, aby soud v odsuzujícím rozsudku (případně jiném rozhodnutí, kterým se věc končí) uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, kterou svým trestným činem způsobil, popř. aby obžalovaný vydal bezdůvodné obohacení. Pakliže takový nárok poškozený vznesl, je povinností soudu se v adhezním řízení, které je součástí trestního řízení a se kterým de facto splyvá [\[1\]](#) vypořádat s nárokem poškozeného a o nároku rozhodnout.

To, zdali obecné soudy bez výjimky přezkoumávají nároky poškozených opravdu svědomitě a s respektem zejména k právu na spravedlivý proces, které se nepochybně uplatní také v adhezním řízení, by mohlo být předmětem řady diskuzí. V praxi se ovšem běžně vyskytuje situace, kdy prvoinstanční soud v odsuzujícím rozsudku přizná poškozenému nárok na náhradu škody či jiné újmy a určí konkrétní výši, na základě odvolání státního zástupce či obžalovaného však dojde ke změně výroku o trestu, na který je navázán také výrok o náhradě škody a odvolací soud tak změní také výši přiznané náhrady. Ústavní soud se ve svém **nálezu ze dne 7.11.2024, sp. zn. I. ÚS 2003/24** ohradil proti praxi odvolacích soudů, které svým postupem založí překvapivost rozhodnutí (změny výroku o náhradě škody) a popsal jaké rozhodnutí bude nutné považovat za překvapivé.

V případě posuzovaném Ústavním soudem byl obžalovanému soudem první instance uložen souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v déle trvání čtyř let a trest propadnutí věci. Dále okresní soud přiznal poškozené nárok na náhradu nemajetkové újmy ve výši 250.000 Kč. Proti rozsudku se odvolal jak státní zástupce, tak obžalovaný. Obžalovaný se odvolal do výroku o vině a do výroků na tento obsahově navazujících. Jelikož obžalovaný ani státní zástupce ve svých odvoláních nevedli žádnou argumentaci zpochybňující správnost výroku o náhradě škody, nepovažovali poškozená ani její zmocněnec za nutné účastnit se veřejného zasedání, na kterém byla obě odvolání projednána. Odvolací soud zrušil rozsudek okresního soudu ve výroku o trestu odnětí svobody a ve výroku o náhradě nemajetkové újmy. Nově odvolací soud rozhodl tak, že obžalovanému uložil souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtyř a půl let a povinnost uhradit poškozené náhradu nemajetkové újmy snížil na 150.000 Kč. Proti rozsudku odvolacího soudu se poškozená bránila

ústavní stížností a namítala, že odvolací soud nepřipustným způsobem překročil rozsah odvolacího přezkumu.

Než se vůbec Ústavní soud pustil do zkoumání průběhu trestního řízení a možné překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu, vyjádřil se k rozsahu, v jakém je odvolací soud oprávněn výrok o náhradě škody přezkoumat. Ústavní soud konstatoval, že i obecná formulace, jako např. „*odvolání směřuje do výroku o vině napadeného rozsudku, a tím i do výroků uvedeného rozsudku, které na tento výrok o vině obsahově navazují, tedy zejména výroků o uložených trestech*“ otevírá odvolacímu soudu cestu k přezkoumání výroku o náhradě škody, jelikož tento na výrok o vině obsahově navazuje.^[2] Složitější je vymezení rozsahu přezkumu výroku o náhradě škody, když je odvolání v této části velmi vágní a defacto neobsahuje žádnou argumentaci, která by brojila proti výroku o náhradě škody. V tomto ohledu Ústavní soud částečně přisvědčil poškozené a zdůraznil, že: „*Současná koncepce odvolacího přezkumu v trestním řízení posílila dispoziční princip na úkor dříve dominantního revizního principu. Odvolací soud je tak zásadně vázán obsahem podaného odvolání a vytýkanými vadami*“. Zároveň ovšem Ústavní soud uvedl, že z této zásady existuje řada výjimek, např. je odvolací soud povinen přihlídnout k vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání.^[3] Odvolací soud tak byl oprávněn přezkoumat výrok o náhradě škody z hlediska přiměřenosti výše přiznané náhrady škody, tedy přezkoumat tento výrok z hlediska jeho zákonnosti a správnosti.^[4] Ústavní soud dospěl k závěru, že odvolací soud svým postupem neporušil zásadu vázanosti odvolacího soudu obsahem podaného odvolání.

Ústavní soud ovšem přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu také z hlediska dodržení zásady předvídatelnosti soudního rozhodování (a to, aniž by poškozená výslovně přezkoumání rozhodnutí pro jeho překvapivost navrhla). Nejprve je třeba zmínit, že zásada předvídatelnosti rozhodnutí neznamená, že by účastníci řízení měli vždy znát závěry soudu ještě předtím, než soud vynese rozhodnutí.^[5] Dále je zásadní, že ochrana před překvapivými rozhodnutími svědčí také poškozeným.^[6] Ústavní soud zevrubně shrnul řízení, které vydání rozsudku odvolacího soudu předcházelo. Skutečností je, že obžalovaný sice napadl výroky obsahově navazující na výrok o vině (tedy i výrok o náhradě škody), ovšem k samotnému výroku o náhradě škody se nikterak nevyjádřil a neuvedl žádnou argumentaci, která by směřovala proti správnosti tohoto výroku (poškozená se v této chvíli mylně domnívala, že výrok o náhradě škody nebyl vůbec napaden, a proto se veřejného zasedání nezúčastnila). Nadto odvolací soud potvrdil výrok o vině a trest uložený obžalovanému naopak zpřísnil, zároveň u veřejného zasedání nepadla jediná zmínka o ne/přiměřenosti výroku o náhradě škody. Poškozená se tak o odlišném právním názoru odvolacího soudu dozvěděla až ze samotného odvolacího rozsudku, nepřítomnost u veřejného zasedání ji v tomto případě nelze klást za vinu. Za podstatné pro posouzení překvapivosti rozhodnutí Ústavní soud považoval, že na základě průběhu celého řízení poškozená nemohla předvídat výrazné snížení přiznané náhrady své nemajetkové újmy, a proto nemohla naplánovat a přizpůsobit svou procesní strategii.^[7] Takový stav považoval Ústavní soud za nepřipustný a rozhodnutí odvolacího soudu za překvapivé, tedy v rozporu se zásadou předvídatelnosti soudního rozhodnutí, čímž došlo k porušení práva poškozené na soudní ochranu. Z tohoto důvodu Ústavní soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a vytkl také odvolacímu soudu nedostatečné odůvodnění výroku o náhradě škody.

Neméně zásadní je také obiter dictum citovaného nálezu Ústavního soudu, jelikož se Ústavní soud v této části vyjádřil k povaze adhezního řízení a nastíněný názor by mohl sloužit k toliko potřebnému posílení postavení poškozených v trestním řízení.

Ústavní soud konstatoval, že adhezní řízení se nenachází mimo ústavní rámec práva na soudní ochranu a řádné projednání vzneseného nároku na náhradu škody či jiné újmy **je neodmyslitelnou součástí naplnění účelu trestního řízení, jelikož účelem trestního řízení není jen rozhodnutí o otázce viny a případného trestu, ale také ochrana práv poškozených**. Role poškozeného nemůže být upozaděna a obžalovaný a poškozený si mají být ve vztahu k výroku o náhradě škody rovni. Dále Ústavní soud zmínil, že odůvodnění části rozsudku, kterou se soud vypořádá s nárokem na náhradu škody či jiné újmy musí splňovat veškeré požadavky na řádné odůvodnění rozsudku. Konečně se Ústavní soud ohradil proti praxi obecných soudů, které často odkazují poškozené na řízení ve věcech občanskoprávních, což by se ovšem nemělo dít, pokud lze na základě zjištěného skutkového stavu nárok na náhradu újmy (**byť jen zčásti**) v adhezním řízení posoudit.[\[8\]](#)

Ústavní soud jasně a srozumitelně judikoval, že soudy musí dbát a chránit práva poškozených, jelikož také v adhezním řízení se plně uplatní právo na soudní ochranu a další základní práva a principy, které upravují postavení poškozeného. Zejména musí být obecné soudy zajistit, aby měl poškozený skutečnou možnost uplatnit svůj nárok, plánovat procesní strategii, vyjadřovat se ke skutečnostem, důkazům a uvádět vlastní argumenty a námítky. Stejně tak musí obecné soudy dbát toho, aby svým procesním postupem nezaložily vadu rozhodnutí, spočívající v jeho překvapivosti.

Ústavní soud výslovně uvedl, že trestní řízení nelze omezit pouze na otázku viny a trestu, jelikož neodmyslitelnou součástí naplnění účelu trestního řízení je také řádné projednání a rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody či jiné újmy.

V praxi jsme se nejednou setkali s tím, že soud bez bližšího odůvodnění a zohlednění zjištěného skutkového stavu odkázal poškozeného s náhradou škody do řízení ve věcech občanskoprávních a argumentoval zejména tím, že účelem trestního řízení je rozhodnout o otázce viny a trestu, nikoliv o nároku poškozeného na náhradu škody.

Ačkoliv v posledních letech docházelo k pozvolnému zlepšení a posílení postavení poškozeného v trestním řízení, předmětný náleží Ústavního ze dne 7.11.2024, sp. zn. I. ÚS 2003/24 by tento proces mohl výrazněji urychlit. Máme za to, že představuje poměrně silný nástroj proti dosavadní de facto až paušální praxi některých nižších soudů.

JUDr. Lenka Příkazská,
advokátka, partnerka

Mgr. Vojtěch Hermann,
advokátní koncipient

HSP & Partners advokátní kancelář s.r.o.

Vodičkova 710/31
110 00 Praha 1

Tel.: +420 734 363 336

e-mail: sekretariat.praha@akhsp.cz

[1] Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 519

[2] rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.10.1979, sp. zn. Cpj 35/78

[3] nález Ústavního soudu ze dne 7.11.2024, sp. zn. I. ÚS 2003/24

[4] srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 30.8.2019, sp. zn. II. ÚS 2549/19

[5] nález Ústavního soudu ze dne 11.1.2012, sp. zn. I. ÚS 451/11

[6] nález Ústavního soudu ze dne 29.11.2023, sp. zn. I. ÚS 194

[7] nález Ústavního soudu ze dne 7.11.2024, sp. zn. I. ÚS 2003/24

[8] nález Ústavního soudu ze dne 7.11.2024, sp. zn. I. ÚS 2003/24

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžitě pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Dětský certifikát](#)